

Els canvis lingüístics en l'adaptació valenciana de la traducció de *Harry Potter*: l'ajustament a les gramàtiques de Pompeu Fabra, de l'Institut d'Estudis Catalans i de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua¹

ÀLVARO CALERO-PONS
Universitat de les Illes Balears

1. INTRODUCCIÓ

Els dos primers volums de la saga *Harry Potter*, traduïts al català per Laura Escorihuela, van eixir publicats el 1999 a Barcelona per l'Editorial Empúries. El nombre de vendes del primer volum, *Harry Potter i la pedra filosofal* (d'ara endavant, *La pedra filosofal*), fou més baix del que s'esperava al País Valencià —1.200 exemplars enfront dels 73.000 del Principat (Pinter, 2001, p. 53). Com que pensaren que la causa era la varietat barcelonina que hi emergia, els editors en cediren els drets a Tàndem perquè valencianitzessin el model de llengua dels dos primers volums. Així doncs, el primer volum adaptat va veure la llum el 2001, coincidint amb l'estrena del primer film, i el 2002 ho va fer el segon, *Harry Potter i la cambra secreta* (d'ara endavant, *La cambra secreta*), tots dos a cura de Salvador Company. Per bé que aqueixos tipus d'adaptacions són una pràctica relativament habitual en la literatura infantil i juvenil, per qüestions de lectoescriptura i requeriments curriculars autonòmics, en aquest cas es tractava de literatura juvenil i d'adults, dirigida a un públic major de deu anys, fet que va desfermar la polèmica (Pinter, 2001, p. 53). Les reaccions no es van fer pas esperar i n'hi va haver per a tots els gustos.

Tot i que ja es va dir del primer volum que l'adaptació valenciana seguia un model de llengua normatiu (Cabeza, 2010, p. 228 i seg.), cal un estudi profund de

1. Aquesta comunicació ha estat possible gràcies a una beca contracte predoctoral de la Universitat de les Illes Balears (UIB) i al projecte FFI 2016-80191-P «Extensió social de la norma lingüística en els mitjans de comunicació durant el segle xx» (2016-2020), concedit pel Ministeri d'Educació, Cultura i Esport al Grup de Recerca en Història de la Llengua Catalana de l'Època Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona.

tots dos sobre les principals modificacions que s'hi van introduir, a fi de dilucidar-ne el grau d'adhesió tant a la Gramàtica de Fabra (1918 [1933]) com a la Gramàtica de l'Institut d'Estudis Catalans (GIEC) (IEC, 2016) i a la *Gramàtica normativa valenciana* (GNV) (AVL, 2006). Això ens permetrà analitzar, d'una banda, les representacions socials que van tenir les varietats diatòpiques i diafàsiques en aquestes adaptacions i, de l'altra, la convergència dels models de llengua: fins a quin punt els canvis lingüístics eren normatius en aquell moment, des d'una perspectiva sincrònica, i si les obres normatives actuals hi donarien una resposta diferent. En aquesta comunicació, per raons d'espai, ens centrarem en tres elements morfosintàctics: la morfologia dels verbs amb clític, les combinacions binàries de pronoms febles i el participi i el valor locatiu dels verbs *ser* i *estar*.

2. LA MORFOLOGIA DELS VERBS AMB CLÍTIC

Tant la *Gramàtica* de Fabra (1918 [1933], p. 233) com la GIEC (IEC, 2016, p. 217) expliquen que l'elisió de la ròtica final *r* en els infinitius plans i de la *s* en els imperatius acabats en *-es* és pròpia de la parla oral i dels registres informals. Aquests són els usos que prevalen en la versió barcelonina, per bé que només es considera «admissible en l'àmbit general l'omissió de la *-r* final en els infinitius de la segona conjugació acabats en *-er* àton seguit de forma pronominal» (IEC, 1999, p. 22); l'omissió de la *-r* en altres infinitius clitzats i de la *-s* en els imperatius no reben pas aquest tractament. En *La pedra filosofal* trobem tres ocurrences de la reducció informal de l'imperatiu *tingues* en *té*, totes elles modificades per *tin* en l'adaptació valenciana, així com dues de *coneixe'l*, substituïdes per *conèixer-lo* en l'adaptació valenciana. També hi trobem les tres concordances que es mostren en la taula 1:

TAULA 1
Casos particulars de morfologia de verbs amb clític en *La pedra filosofal*

Núm.	Versió barcelonina	Adaptació valenciana
1.	Digue'ns què hem de fer. (p. 273)	Digues què hem de fer. (p. 305)
2.	no'm diguis re en tot el camí de tornada; [Ho diu Hagrid.] (p. 77)	no'm digues res en tot el camí de tornà; [Ho diu Hagrid.] (p. 88)
3.	—Sí, ja ens ho han dit —va dir el Hagrid, de mal humor—. Bé, si cap dels dos veu res, m'ho direu, ¿oi? Ara hem de marxar. (p.247)	—Sí, ja mos ho han dit —va dir Hagrid, de mal humor—. Bé, si cap dels dos veu alguna cosa, m'ho direu, vitat? Ara se n'hem d'anar. (p. 277)

FONT: Rowling (1997 [1999-2002]; 1997 [2001]).

En la primera constatem que l'elisió informal de la ròtica final, estranya en els parlars valencians, s'ha solucionat suprimint el clític, cosa que ha permès mantenir la forma d'imperatiu *digues*, que s'adiu tant amb els registres formals com amb l'oralitat dels parlars valencians. La forma reduïda amb clític *dis*, més informal, no apareix en cap adaptació. La segona concordança és una intervenció en estil directe de Hagrid, personatge caracteritzat per una parla col·loquial, que en l'original en anglès sol presentar transgressions ortogràfiques. En català també s'ha utilitzat aquest recurs literari, però de manera més puntual. Aquesta concordança n'és un exemple: s'hi manté la contracció no normativa de l'adverbi *no* amb el pronom *em*; per contra, el pronom *re*, que representa una pronunciació rara en els parlars valencians, es canvia per l'opció normativa *res*, mentre que es recorre a la transgressió (*tornà*) per marcar la pronunciació col·loquial en els parlars valencians del substantiu *tornada*, fruit de la pèrdua de la *d* intervocàlica. Les flexions verbals s'han modificat per sistema atenent les opcions normatives, d'àmbit general i restringit, habituals en els parlars valencians (IEC, 1999, p. 23 i seg.). En la tercera concordança, una altra intervenció en estil directe de Hagrid, trobem que el pronom *ens* s'ha substituït per la forma oral i no normativa *mos*² i que, per caracteritzar-ne la parla, hi apareix una combinació de clítics allunyada de la normativa (*se n'hem d'anar*, en lloc de *ens n'hem d'anar*), atenent els usos dels parlars valencians (IEC, 1999, p. 22), perquè el verb *marxar*, de la versió barcelonina, s'ha canviat per *anar-se'n* en l'adaptació valenciana. A banda dels canvis que afecten la morfologia dels verbs i dels clítics, n'hi ha d'altres d'opcionals, purament estilístics, com haver reemplaçat *res* per *alguna cosa* o l'expressió *oi* per *veritat* —escrita *vitat*, vet ací una altra transgressió. Així doncs, constatem que la tècnica de la transgressió lingüística per a representar la parla informal o col·loquial s'utilitza de manera diferent segons la versió.

Quant a l'imperatiu del verb *dir* en *La cambra secreta*, en l'adaptació valenciana es recorre a l'opció més formal (*digues*), que de vegades conserva el clític i d'altres no. Així, hi ha una ocurrència de *digue'ns* i dues de *digue'm* que mantenen el clític en l'adaptació valenciana (*digues-nos* i *digues-me*) i una altra de *digue'ns* i de *digue'm* que el perden (*digues*). L'ocurrència de les formes *digue'ls* i *digue'ns-ho* ja han estat ajustades en l'adaptació valenciana a l'opció preferible segons Fabra sense eliminar-ne informació morfològica (*digues-los* i *digues-nos-ho*). Igualment, l'ocurrència de *convence'ns* i *convence's* ha estat modificada com *convèncer-nos* i *convèncer-se*, la de *explica'ns-ho* com *explicar-nos-ho* i la de *coneixe'l* i les dues de *coneixe't* com *conèixer-lo* i *conèixer-te*, respectivament. A més, la forma *mi-te'ls*, que marca una desviació cap al registre familiar del personatge d'Hermione, s'ha canviat per *mira-te'ls*, més formal.

2. El sol diccionari que arreplega el pronom *mos*, sota l'etiqueta «col·loquial», és el *Diccionari normatiu valencià*, DNV (AVL, 2016, s. n.).

TAULA 2
Casos particulars de morfologia de verbs amb clític en La cambra secreta

Núm.	Versió barcelonina	Adaptació valenciana
1.	—Jo estaré esperant per obri'ls-hi la porta. (p. 11)	—Jo estaré esperant i els obriré la porta. (p. 16)
2.	podríem sorti'ns-en (p. 162)	ho podríem aconseguir (p. 180)
3.	Demana'ls-en una altra. (p. 97)	Els en demanes una altra. (p. 110)

FONT: Rowling (1998 [1999-2001]; 1998 [2002]).

Finalment, observem en la taula 2 que no tots els canvis morfològics efectuats han consistit a escriure el verb formalment en l'adaptació valenciana, sinó que de vegades s'ha optat per un altre temps, fet que ha comportat modificacions en la posició i forma dels clítics, com és el cas de la tercera concordança, en què s'ha passat d'un imperatiu a un present d'indicatiu. Fins i tot s'ha substituït en la segona el verb pronominal *sortir-se'n* pel transitiu *aconseguir*, cosa que elimina la combinació de clítics, car el verb *eixir-se'n* no arreblega pas aquest significat (AVL, 2016). A més, en la primera, no només s'ha reemplaçat l'infinitiu per un futur simple d'indicatiu, amb el consegüent pas dels clítics de la posició postverbal a la preverbal, sinó que també s'ha corregit la combinació *els hi*, en aquest cas en forma reduïda (vegeu l'apartat següent).

3. LES COMBINACIONS BINÀRIES DE PRONOMS FEBLES

El sistema de combinacions binàries de pronoms febles en català presenta dues variants, amb *hi* i amb *li*. Segons la variant *hi*, l'ordre és complement directe (CD) i complement indirecte (CI), mentre que, segons la variant *li*, l'ordre s'inverteix (CI + CD). Fabra (1918 [1933], p. 187-190) només accepta la variant *hi* quan aquest pronom és equivalent a *li* i es combina amb els pronoms de CD determinat: *el, la, els o les (l'hi, la hi, els hi i les hi, respectivament, amb les variants morfològiques corresponents)*. En canvi, quan el CD indeterminat o neutre se substitueix pels pronoms *en* i *ho*, la combinació es fa seguint la variant *li* (*li ho* en lloc de *l'hi* i *li'n* en lloc de *n'hi*, respectivament), cosa que s'allunya de l'oralitat dels parlars que segueixen la variant *hi*. Actualment, la GIEC (IEC, 2016, p. 211-214) matisa diafàsicament la norma: explica totes les combinacions existents en català amb el sistema *hi* (inclosa *l'hi* com a apostrofació de *la hi*, que Fabra no preveu) i diu que, en els casos en què Fabra no admetia pas la variant *hi* (*l'hi* en comptes de *li ho* i *n'hi* en comptes de *li'n*), les combinacions amb la variant *li* són més fre-

qüents en registres formals. Així doncs, competiria a l'usuari de decidir quina forma escau en cada context, segons el registre, a partir de l'argument de quantitat. Quant a les combinacions de la variant *hi* (CD + CI), en què *hi* remet al pronom de datiu *els* com a CI plural —*els hi* en tots els casos, tret de quan es combina amb el pronom d'acusatiu *en*, que adopta la forma *els n'hi*—, Fabra (1918 [1933], p. 175) les considera errònies i estableix que s'han de formar segons la variant *li*, mentre que la GIEC (IEC, 2016, p. 213) les classifica com a col·loquials i diu que «no són adequades en els registres formals». Per la seva banda, la GNV (AVL, 2006, p. 177) no hi presenta cap canvi normatiu, tot i que explica principalment la variant *li*, que és més habitual en els parlars valencians.

Dit això, en *La pedra filosofal* trobem que les deu ocurrences de *l'hi* en la versió barcelonina s'han transformat en *li'l* en l'adaptació valenciana, d'acord amb la normativa. No obstant això, hi trobem que la combinació *la hi* apareix sempre apostrofada (*l'hi*) en la versió barcelonina, en les seves dotze ocurrences, fet que l'allunya, en aquest cas, de les preferències de Fabra. Totes elles han estat sistemàticament transformades en *li la* en l'adaptació valenciana. Igualment, contravenint Fabra, no hi ha cap ocurrencia en la versió barcelonina de *li ho* ni de *li'n*, que hi apareixen com *l'hi*, en les seves vint-i-cinc ocurrences, i com *n'hi*, en les seves set ocurrences, respectivament. En l'adaptació valenciana, és clar, s'han canviat per les formes corresponents de la variant *li* que estableix Fabra i que coincideixen amb els parlars valencians. No hi hem documentat, però, cap combinació binària de tipus *els hi* ni *les hi*, tampoc de la variant *li*, ni quan és plural el pronom d'acusatiu ni quan ho és el de datiu. Hi ha un cas en què la combinació binària *la hi*, que apareix apostrofada en la versió barcelonina (*l'hi*), s'ha mantin-

TAULA 3
Casos particulars de combinacions binàries de pronoms febles en *La pedra filosofal*

Núm.	Versió barcelonina	Adaptació valenciana
1.	que es volia deslliurar d'ell, a tornar a la caixa i l'hi lligava fort— (p. 167-168)	que es volia deslliurar d'ell, a tornar a la caixa i la hi lligava fort (p. 188)
2.	L'hi havia entrat directament per un nariu. (p. 175)	Li havia entrat directament per un nariu. (p. 196)
3.	—El professor Dumbledore diu que l'hi he de deixar anar [a la festa]. (p. 292)	—El professor Dumbledore diu que l'he de deixar anar [a la festa]. (p. 326)
4.	que trobava tan interessant com el Ron l'hi trobava a ell (p. 99)	que trobava Ron tan interessant com Ron el trobava a ell (p. 112)
5.	Mentre el Ron n'hi feia cinc cèntims, del que feia el Charlie amb els dracs, (p. 140)	Mentre Ron li explicava breument què feia Charlie amb els dracs, (p. 158)

FONT: Rowling (1997 [1999-2002]; 1997 [2001]).

gut, sense apostrofar, en l'adaptació valenciana. Es tracta de la primera concordança de la taula 3. Això és degut al fet que, en aquest cas, el clític *hi* no remet pas a un CI, sinó a un complement circumstancial de lloc (CCL) (*a la caixa*), per la qual cosa, no s'hi aplica pas la variant *li*.

Hi ha dos casos en què s'elimina la combinació binària *l'hi* de la versió barcelonina en l'adaptació valenciana. Es tracta de la segona i tercera concordança de la taula 3. Podem considerar que la combinació *l'hi* és una errada en la segona concordança, en què s'hauria confós per l'homòfon *li*, vist que no hi trobem cap altre complement que es pugui substituir, a banda del CI (*a Harry*). Això restaria esmenat en l'adaptació valenciana. En contrapartida, en la tercera, seria l'adaptació valenciana la que s'allunyaria de la normativa. El clític *hi* sí que hi fa una funció: substituir un CCL (*a la festa*), que apareix en el diàleg immediatament anterior —en què també se substitueix per *hi*. Això no obstant, és un dels casos rars en què el pronom *hi* s'ha suprimit en l'adaptació valenciana, que tendeix a conservar-lo,³ d'acord amb la normativa (Fabra, 1918 [1933], p. 176), malgrat que l'ús en els parlars valencians sigui residual (Beltran Calvo i Segura-Llopes, 2017, p. 208). En la quarta concordança, l'adverbi *hi* seria redundant, si entenem que substitueix un complement circumstancial de manera (CCM), perquè ja hi apareix l'adverbi *com*. Finalment, en la cinquena, la combinació *n'hi* ha desaparegut en l'adaptació valenciana, en què s'ha substituït per *li* a causa del canvi verbal.

Seguint la línia del primer volum, en *La cambra secreta* també trobem que les set ocurrences de *l'hi* en la versió barcelonina s'han transformat en *li'l* en l'adaptació valenciana, d'acord amb la normativa, mentre que la combinació *la hi* també apareix sempre apostrofada (*l'hi*) en la versió barcelonina, en les seves tres ocurrences. Totes elles han estat sistemàticament transformades en *li la* en l'adaptació valenciana. De la mateixa manera, allunyant-se de les opcions preferibles de Fabra, no hi ha cap ocurrencia en la versió barcelonina de *li ho* ni de *li'n*, que hi apareixen com *l'hi*, en les seves deu ocurrences, i com *n'hi*, en la seva sola ocurrencia, respectivament. Evidentment, en l'adaptació valenciana s'han modificat segons la variant *li*. A diferència del primer volum, en aquest segon sí que trobem combinacions binàries amb el pronom d'acusatiu plural de tercera persona; concretament, una ocurrencia de *els hi* i dues de *les hi*, que s'han substituït per *li'ls* i *li les* en l'adaptació valenciana, respectivament. Com observem en la primera concordança de la taula 4, *n'hi* ha una altra de *els hi* en què només cal substituir el

3. En canvi, el verb gran *repensar-s'hi*, que presenta dues ocurrences en la versió barcelonina del primer volum, amb el significat 'canviar de parer', s'ha modificat en l'adaptació valenciana com a *repensar-s'ho*. En aquests contextos l'opció valenciana es desviaria de la norma, atès que no respecta pas la distinció semàntica del DIEC1 (IEC, 1995, p. 1578). Per contra, el DNV sí que atribueix a *repensar-s'ho* el significat 'canviar de parer', sense distinció (AVL, 2016).

CI plural (*els*); per adequar-ho al registre de Hagrid, s'ha suprimit el clíctic *hi* en l'adaptació valenciana i, en compensació, s'hi recorre al diminutiu de *mica*. L'altre cas d'aquests l'hem documentat en el segon volum, *La cambra secreta*, i ja l'hem comentat més amunt (vegeu la primera concordança de la taula 2).

TAULA 4
Casos particulars de combinacions binàries de pronoms febles en *La cambra secreta*

Núm.	Versió barcelonina	Adaptació valenciana
1.	—Bé, els hi he donat una mica de... [Ho diu Hagrid.] (p. 119)	—Bé, els he donat una miqueta de... [Ho diu Hagrid.] (p. 133)
2.	Ell us en deixarà una. (p. 323)	Ell li'n deixarà una. (p. 362)
3.	Aquest matí hem sentit com la professora McGonagall l'hi explicava al Flitwick. (p. 184)	Aquest matí hem sentit com la professora McGonagall ho explicava a Flitwick. (p. 204)
4.	—Pregunti-l'hi a ell! (p. 145)	—Pregunte-ho a ell! (p. 161)
5.	¿Què hem de fer, robar-l'hi a l'Snape? (p. 167)	Què hem de fer, robar-li-ho a Snape? (p. 185)
6.	Va agafar el diari i l'hi va mostrar al Dumbledore—. (p. 320)	Va agafar el diari i el va mostrar a Dumbledore—. (p. 359)
7.	—¿I ara què? —va dir el Ron mirant inquiet la Ginny. El Harry l'hi va assenyalar el què. (p. 317)	—I ara on anem? —va dir Ron mirant inquiet Ginny. Harry li va assenyalar on. (p. 356)
8.	El Ron va obrir la boca per parlar, però, en lloc de sortir-li paraules, va fer un rot impressionant. (p. 115)	Ron va obrir la boca per a parlar, però, en lloc d'eixir-li'n paraules, va fer un rot impressionant. (p. 128)

FONT: Rowling (1998 [1999-2001]; 1998 [2002]).

En la segona concordança, observem que l'aparició de la combinació *li'n* en l'adaptació valenciana no és pas deguda a la modificació de *n'hi*, sinó de *us en*, en passar del tractament de *vós* al de *vostè*. Val a dir que l'ús de la forma *vós* com a tractament de cortesia en la versió barcelonina és més aviat puntual —només l'usen alguns professors— i es recorre generalment a la forma *vostè*. En qualsevol cas, el tractament de *vós* s'ha eliminat de l'adaptació valenciana, en què només s'usa el de *vostè*. En la tercera concordança, la combinació binària *l'hi* de la versió barcelonina es desfà en l'adaptació valenciana, en què només apareix el clíctic *ho*, a fi que no hi hagi cap duplictat sintàctica, atès que el pronom *li* remet a un CI que ja és explícit (*al Flitwick*). Això ha ocorregut en tres casos més (vegeu les concordançes 4 i 6); per contra, en la concordança 5, també s'hauria pogut fer i no ha estat

així, sinó que la sola modificació ha consistit a passar de la variant *hi* a *li*. En la setena, a banda del canvi de referent espacial, la combinació *l'hi* s'elimina en l'adaptació valenciana, en què se substitueix pel pronom *li*. Això pot ser degut tant a un ús redundat de *l'hi* (*li ho*), com a una confusió de *l'hi* per *li* per homofonia, tal com succeeix en la segona concordança de la taula 3 (*La pedra filosofal*). Emperò, en la vuitena, s'hi ha afegit el pronom *en* en l'adaptació valenciana, d'acord amb la normativa, perquè sintàcticament remet al sintagma preposicional *de la boca*. En aquest punt, l'adaptació valenciana s'acostaria més a la normativa (Fabra, 1918 [1933], p. 176) que la versió barcelonina. Finalment, trobem la combinació binària *n'hi* en la locució *Déu n'hi do [sic]*, la qual, com a unitat fraseològica (UF), s'ha reemplaçat en l'adaptació valenciana, en les seves quatre ocurrences, per una altra d'equivalent, *mare de Déu*, que ja no presenta cap pronom feble.

4. EL PARTICIPI I EL VALOR LOCATIU DELS VERBS *SER* I *ESTAR*

El verb *ser* té diverses formes de participi, *estat*, «pròpia de l'àmbit general», compartida amb el verb *estar*, i *sigut* i *set*, «admissibles en l'àmbit general, d'acord amb els usos característics de cada parlar» (IEC, 1999, p. 29). Segons la GIEC, d'acord amb els usos històrics, és la forma de participi comuna als dos verbs la que es prioritza en registres formals (IEC, 2016, p. 876). De fet, Fabra (1918 [1933], p. 215) només recull la forma *estat*, com a participi del verb *ser*, en la seva gramàtica de caràcter normatiu. Emperò aquesta s'ha substituït per *sigut* en vint-i-sis casos en *La pedra filosofal* i en vint casos en *La cambra secreta*, tant en diàlegs com en la veu narradora, el registre de la qual és més formal que el de les intervencions directes d'alguns personatges; fet que ens impedeix de concloure que el criteri hagi estat diafàsic.

Pel que fa a la distinció del valor locatiu dels verbs *ser* i *estar*, la GIEC explica que el verb *ser* comunica la localització de manera neutra, com el verb *haver-hi*, mentre que *estar* expressa un perllongament temporal, equivalent als verbs *restar* i *romandre*, per això el verb *estar(-se)* s'usa amb el sentit de *viure* o *residir* en un lloc. Quan es tracta d'una posició física i estàtica, la GIEC també admet l'ús del verb *estar* amb el significat d'«estar situat». En aquest cas, es poden usar com a sinònims els verbs *ser* i *haver-hi*, encara que tinguin un significat locatiu més neutre, vist que la distinció d'aquests valors semàntics és més difusa. A més, s'hi reconeix que els usos locatius del verb *ser* no són gaire vius en els parlars valencians (IEC, 2016, p. 873-874). La GNV recull tots aquests usos i puntualitza que «convé evitar l'ús de *estar* en els contextos propis de *ser*», en què no seria ni formal ni genuí (AVL, 2006, p. 316). Aquesta distinció, però, s'esvaeix en el DNV (AVL, 2016).

Tot i que la Gramàtica de Fabra (1918 [1933]) no entri pas directament en aquesta qüestió, en el moment de la publicació d'aquests dos primers volums de la saga *Harry Potter* hi havia el DIEC1 (IEC, 1995), amb la consideració de normatiu, que derivava del DGLC de Fabra (1932). Aquest diccionari recull els usos locatius tal com els explica la GIEC, tret del d'«estar situat», tot i que això no vol pas dir que no sigui normatiu. Entenem, doncs, que la norma fabriana pel que fa als usos dels verbs *ser* i *estar* s'estableix en aquest diccionari, que avui es materialitza en la seva segona edició, el DIEC2 (IEC, 2007), posterior a l'aparició d'aquests volums de la saga.

A partir del que hem explicat, cal remarcar que no s'hi ha introduït pràcticament cap canvi relatiu als usos locatius dels verbs *ser* i *estar*, que s'ajusten a la norma i no han comportat cap modificació. Com a excepció, trobem l'oració «Jo hi era! Vaig veure com el Dumbledore la deixava» en la versió barcelonina del primer volum (p. 53), que esdevé «Jo estava allí! Vaig vore com Dumbledore la deixava» en la valenciana (p. 61). Heus aquí un ús del verb *estar* en l'adaptació valenciana per a expressar una localització puntual de manera neutra, funció que correspondria al verb *ser*. Aquesta concordança, a més, presenta el verb *veure* escrit com *vore*, escriptura que no reconeix el DIEC1 ni el DIEC2, però sí el DNV (AVL, 2016), encara que el remeti a la forma principal *veure*. Això s'explica perquè es tracta d'una altra intervenció en estil directe de Hagrid, personatge que, com ja hem comentat, està marcat per una parla fortament col·loquial, i aquí s'ha transgredit la normativa com a tècnica de traducció. Amb tot, les poques modificacions que hi susciten els verbs *ser* i *estar* solen afectar els adjectius *viu*, *mort*, *buit*, *fred*, *fosc*, *clar* i *boig*; els criteris d'ús de l'un i l'altre amb subjectes animats i inanimats, en relació amb llurs distincions semàntiques (IEC, 2016, p. 868-871), no són clars en cap versió.

5. CONCLUSIONS

El grau d'adhesió a la norma en les dues versions dels dos volums és, en conjunt, molt alt. Si bé, en alguns aspectes, aquest seria lleugerament major en les adaptacions valencianes que en les versions barcelonines, per la revisió addicional, encara que les qüestions geogràfiques hi han ajudat ara i adés, com en les combinacions binàries dels pronoms febles. Emperò no totes les modificacions efectuades en l'adaptació valenciana són sistemàtiques ni l'aproximen sempre a la normativa fabriana; en són un exemple els usos dels verbs *ser* i *estar*.

Sense abordar ací la idoneïtat del model de llengua, que no s'adaptessin pus volums ens permet de deduir que el problema no era pas la varietat geogràfica i que, econòmicament, no en devia fer el pes. El públic avesat a llegir en català sol

percebre positivament la variació diatòpica. En aquest sentit, les paraules de Pradilla (2015, p. 37), quan afirma que «el problema, doncs, no el tenim en la norma, sinó en la seua vehiculació», s'enllacen amb açò que diu Marco (2017, p. 101) sobre les editorials valencianes que recorren al català central en les traduccions, amb la mirada posada al Principat: «si algú sent la temptació de censurar aquest canvi de política, que pense abans en com són de desencorajadores les xifres que de tant en tant es publiquen sobre el percentatge de valencians que lligen en la llengua pròpia fora de contextos acadèmics o escolars». Enfortir el mercat editorial català, doncs, esdevé peremptori.

Seguint Marco (2017, p. 105), pensem que, al delà del model comú de referència, l'ús de formes subestàndard no és només una tècnica per a traduir dialectes i registres, sinó també una eina que, entesa en el context, aporta cohesió a la comunitat lingüística sencera. Ara bé, el cas de *Harry Potter*, com a producte de massa, és una altra història, perquè suggereix que l'espai català de comunicació (Gifreu, 2014) encara no ha superat del tot la regionalització; la qual, d'altra banda, no seria pas exclusiva dels valencians (Esteve, Ferrer, Marquet i Moll, 2001, p. 83).

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- AVL = ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2006). *Gramàtica normativa valenciana*. València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- (2016). *Diccionari normatiu valencià*. València: Acadèmia Valenciana de la Llengua.
- BELTRAN CALVO, Vicent; SEGURA-LLOPES, Carles (2017). *Els parlars valencians*. València: Publicacions de la Universitat de València.
- CABEZA I CÁCERES, Cristóbal (2010). «La multitraduïció als estàndards català i valencià: el cas de *Harry Potter i la pedra filosofal*». *MonTI*, núm. 2, p. 217-247.
- ESTEVE, Francesc; FERRER, Josep; MARQUET, Luís; MOLL, Juli (2001). «Harry Potter i la llengua migpartida». *El Temps*, núm. 915, p. 81-83.
- FABRA, Pompeu (1918 [1933]). *Gramàtica catalana*. 7a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- (1932). *Diccionari general de la llengua catalana*. Barcelona: Llibreria Catalònia.
- GIFREU, Josep (2014). *El català a l'espai de comunicació: El procés de normalització de la llengua catalana als mèdia (1976-2013)*. Bellaterra: Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona; Publicacions de la Universitat Jaume I; Universitat Pompeu Fabra.
- IEC = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (1995). *Diccionari de la llengua catalana*. 1a ed. Barcelona; Palma; València: Enciclopèdia Catalana; Edicions 62.
- (1999). *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, II: Morfologia*. Barcelona: IEC.
- (2007). *Diccionari de la llengua catalana*. 2a ed. Barcelona: Edicions 62; Enciclopèdia Catalana.
- (2016). *Gramàtica de la llengua catalana (GIEC)*. Barcelona: IEC.

- MARCO, Josep (2017). «Les traduccions al valencià que ara es lligen: models de llengua, estils, traductors». A: MESEGUER, Lluís (coord.). *La traducció literària, estudis sobre la traducció i la literatura valenciana: Homenatge a Joan Francesc Mira i Casterà*. València: Generalitat Valenciana: Acadèmia Valenciana de la Llengua, p. 87-111.
- PINTER, Ester (2001). «Harry Potter aixeca un debat sobre la versió dialectal dels llibres». *Avui* (18 novembre), p. 53.
- PRADILLA, Miquel Àngel (2015). *La catalanofonia: Una comunitat del segle XXI a la recerca de la normalitat lingüística*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- ROWLING, Joanne K. (1997 [1999-2002]). *Harry Potter i la pedra filosofal*. 12a ed. [Traducció de Laura Escorihuela. Barcelona: Empúries]
- (1997 [2001]). *Harry Potter i la pedra filosofal*. 2a ed. [Traducció de Laura Escorihuela. Adaptació de Salvador Company. València: Tàndem]
- (1998 [1999-2001]). *Harry Potter i la cambra secreta*. 7a ed. [Traducció de Laura Escorihuela. Barcelona: Empúries]
- (1998 [2002]). *Harry Potter i la cambra secreta*. [Traducció de Laura Escorihuela. Adaptació de Salvador Company. València: Tàndem]